

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

КАФЕДРА НІМЕЦЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни

ФРЕЙМОВИЙ АНАЛІЗ

підготовки

спеціальності

освітньо-професійної програми

Магістра

035 «Філологія»

Мова і література (німецька). Переклад

Луцьк 2021

Силабус вибіркової навчальної дисципліни «ФРЕЙМОВИЙ АНАЛІЗ» підготовки магістра, галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія», освітньо-професійної програми «Мова і література (німецька). Переклад»

Розробник: Козак С. В., доцент кафедри німецької філології, кандидат філологічних наук

**Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри
німецької філології**

протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри:

Застровська С. О.

**Силабус навчальної дисципліни перезатверджено на засіданні кафедри
німецької філології**

протокол № 1 від 27 серпня 2021 р.

Завідувач кафедри:

Застровська С. О.

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 «Гуманітарні науки» 035 «Філологія» Мова і література (німецька). Переклад Магістр	вибіркова
Кількість годин / кредитів: 90 / 3		Рік навчання: 1-й
		Семестр: 2-й
		Лекції: 12 год.
		Практичні (семінарські): 8 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Самостійна робота: 64 год.
		Консультації: 6 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		німецька

II. Інформація про викладача

Таблиця 2

Прізвище, ім'я та по батькові	Науковий ступінь	Вчене звання	Посада	Контактна інформація
Козак Софія Веніамінівна	кандидат філологічних наук	доцент	доцент кафедри німецької філології	тел. +380 332 72 16 36 kosak@vnu.edu.ua

Дні занять згідно з розкладом

III. Опис дисципліни

1. Анотація

Силабус навчальної дисципліни «Фреймовий аналіз» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія», освітньо-професійної програми «Мова і література (німецька). Переклад». Запропонований курс вивчається в другому семестрі магістратури та входить до переліку вибіркових дисциплін.

Навчальна дисципліна «Фреймовий аналіз» передбачає вивчення природи фрейму як когнітивної структури, що має тісний зв'язок із процесами накопичення, зберігання та представлення знань, а також із продукуванням мовлення, формуванням та відтворенням дискурсу. Фреймовий підхід до вивчення мовних явищ як рідної, так і іноземних мов є актуальним методом сучасних лінгвістичних досліджень, особливо у сфері риторики, журналістики, соціології, психології, антропології, семіотики та міжкультурної комунікації. Фрейми є фундаментом для розуміння будь-якого типу дискурсу. У найпростішому випадку активізація відповідного фрейму відбувається вже при сприйнятті його назви. Почуте (прочитане) слово активізує в пам'яті інші фрейми, що належать до однієї тематичної групи. Активізовані в такий спосіб фрейми становлять основний матеріал для побудови дискурсу. Розуміння цього процесу дасть можливість залучати інформацію та наявні знання для полегшення й прискорення процесу опрацювання інформації, що надходить, а також для адекватної інтерпретації тієї її частини, що виражена імпліцитно.

2. Пререквізити

Вивчення зазначеного курсу передбачає володіння знаннями, отриманими з таких дисциплін, як «Німецька мова», «Лексикологія німецької мови», «Стилістика німецької мови», «Лінгвістичний аналіз тексту», «Дискурсна лінгвістика».

3. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета цієї навчальної дисципліни – ознайомити студентів з основними науковими підходами та напрямками, орієнтованими на дослідження фреймів або споріднених із фреймами лінгво-когнітивних структур, а також навчити аналізувати фреймові структури з метою визначення авторської прагматики твору.

Основними **завданнями** курсу є:

- розглянути історію розвитку фреймових теорій у сучасній науці;
- розглянути фрейм як модель представлення знань у штучному інтелекті;
- розглянути становлення теорії фреймів у лінгвістиці;
- розглянути різницю між теорією фреймів і теорією лексико-семантичних полів;
- розглянути структуру фрейму та його мовні кореляти;
- розглянути механізм активізації фреймових структур у комунікативному процесі;
- розглянути роль фреймових структур у сприйнятті та розумінні дискурсу;
- розглянути явище імпліцитної актуалізації фреймів;
- за допомогою аналізу фреймових структур навчитися розкодовувати авторські інтенції у творі.

4. Результати навчання (компетентності)

Навчальний курс «Фреймовий аналіз» спрямований на формування у студентів таких **загальних компетентностей**:

- ЗК 1. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 2. Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК 3. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 5. Здатність працювати в команді та автономно.
- ЗК 6. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК 9. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК 11. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Практична мета цього освітнього компонента передбачає також оволодіння студентами **фахових компетентностей**:

- ФК 1. Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.
- ФК 2. Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства.

- ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.
- ФК 4. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.
- ФК 5. Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.
- ФК 6. Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.
- ФК 7. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.
- ФК 8. Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

5. Програмні результати навчання

- ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.
- ПРН 2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.
- ПРН 3. Застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.
- ПРН 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективі та з представниками інших професійних груп різного рівня.
- ПРН 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.
- ПРН 7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.
- ПРН 8. Оцінювати історичні надбання та новітні досягнення літературознавства.
- ПРН 11. Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням

доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

ПРН 12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

ПРН 13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН 14. Створювати, аналізувати й редагувати тексти різних стилів та жанрів.

ПРН 15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

ПРН 17. Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та / або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.

6. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю / бали
Змістовий модуль 1. Frametheorien in der Künstlichen Intelligenz						
Thema 1. Zur Geschichte des Framebegriffs.	7,5	1	0,5	5	0,5	УВ / 5 б.
Thema 2. Frame als Einheit der Wissensdarstellung (M. Minsky).	7,5	1	1	5	0,5	УВ / 5 б.
Thema 3. Das menschliche Gedächtnis, Scripts und MOPs (R. Schank, R. Abelson).	7,5	1	1	5	0,5	УВ / 5 б.
Thema 4. Das Vorgehen in der KI (E. Charniak).	7,5	1	0,5	6	0,5	УВ / 5 б.
Разом за ЗМ 1:	30	4	3	21	2	УВ / 5 б. (сер. арифм.)
Змістовий модуль 2. Framekonzeptionen in der Linguistik						
Thema 1. Idealisierte kognitive Modelle von G. Lakoff.	7	1	0,5	5	0,5	УВ / 5 б.
Thema 2. Stereotypen von H. Putnam.	7	1	0,5	5	0,5	УВ / 5 б.
Thema 3. KI-Frames und lexikalische Semantik von D. Metzing und V. Raskin.	8,5	1	1	6	0,5	УВ / 5 б.
Thema 2. Frametheorie von Ch. Fillmore.	8,5	1	1	6	0,5	УВ / 5 б.
Разом за ЗМ 2:	31	4	3	22	2	УВ / 5 б. (сер. арифм.)

Змістовий модуль 3. Frametheorie und Textverstehen						
Thema 1. Grundlagen der Textrezeption.	7	1	0,5	5	0,5	УВ / 5 б.
Thema 2. Die Interaktion von Text- und Wissensstrukturen. Textverständlichkeit.	7	1	0,5	5	0,5	УВ / 5 б.
Thema 3. Frames vs. Framestrukturen. Terminale vs. Terminalelemente.	7	1	0,5	5	0,5	УВ / 5 б.
Thema 4. Analyse der Framestrukturen in fiktionalen Texten.	8	1	0,5	6	0,5	УВ / 5 б.
Разом за ЗМ 3:	29	4	2	21	2	УВ / 5 б. <i>(сер. арифм.)</i>
Всього годин:	90	12	8	64	6	100 б. (5 б. (сер. арифм. за всі ЗМ) x x 20 (коефіц.))

*Форма контролю: УВ – усна відповідь.

IV. Політика оцінювання

Поточне оцінювання. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати, завершивши вивчення цього курсу, становить 100. Цю кількість можна набрати в процесі поточного оцінювання, яке здійснюється за 5-бальною системою та включає оцінювання роботи студентів під час практичних занять за усні відповіді, за участь у дискусіях та обговореннях. Загальна кількість балів, отримана під час поточного оцінювання, становить собою середнє арифметичне всіх балів за усні відповіді на практичних заняттях (від 0 до 5 балів), помножене на коефіцієнт 20.

Відвідування занять є обов'язковим. У разі відсутності на практичному занятті студент зобов'язаний усно здати пропущену тему та пред'явити виконані домашні завдання. Якщо у студента немає можливості бути присутнім на заняттях, він має право навчатися за індивідуальним планом.

Якщо студент не задоволений кількістю балів, які він отримує під час поточного оцінювання, він має можливість впродовж вивчення курсу перездавати теми з метою покращення своєї успішності та рейтингу в оцінюванні. При цьому попередні бали за перездану тему анулюються. Перездача тем відбувається у дні консультацій, передбачених цим силабусом.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового семестрового контролю є залік, який студент зобов'язаний здавати в тому разі, якщо набрав менше 60 балів із загальних 100 балів поточного контролю. На залік виносяться 12 тем, перелік

яких надається студентам на початку вивчення курсу. Кожна тема оцінюється у максимум 5 балів, які додаються до тієї кількості балів, які студент набрав під час поточного оцінювання. Якщо студент набрав більше 60 балів під час поточного контролю, він за бажанням також може здавати залік, отримуючи за кожне запитання максимум 5 балів, які додаються до тієї кількості балів, які студент набрав під час поточного оцінювання.

Основні види роботи та принципи організації поточного та підсумкового оцінювання розкриті у відповідному Положенні ВНУ імені Лесі Українки.

Політика викладача щодо студента. Студентам можуть бути зараховані результати навчання, отримані у формальній, неформальній та / або інформальній освіті (професійні курси / тренінги, громадянська освіта, онлайн-освіта, стажування). Процес зарахування врегульований Положенням про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки. Згідно встановленого порядку можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою та обсягом вивчення відповідають одному, кільком або всім змістовим модулям навчальної дисципліни (але не більше 6 кредитів за навчальний рік).

Політика щодо академічної мобільності. Невід'ємною частиною вивчення іноземної мови та становлення кваліфікованого випускника вважаємо академічну мобільність, яка регулюється відповідним Положенням про реалізацію права на академічну мобільність ВНУ імені Лесі Українки.

Політика щодо академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації при написанні реферату з обраної теми;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Із загальними засадами, цінностями, принципами та правилами етичної поведінки учасників освітнього процесу, якими вони повинні керуватися у своїй діяльності, можна ознайомитися у Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Учасник освітнього процесу має дотримуватися навчальної етики, толерантно ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися часових меж та лімітів навчального процесу.

Критерії оцінювання

- Оцінка «відмінно» відповідає 5 балам за усні відповіді на практичних заняттях і ставиться за широкі й системні знання теоретичного й практичного матеріалу курсу;
- Оцінка «добре» відповідає 4 балам за усні відповіді на практичних заняттях і ставиться за хороші знання теоретичного й практичного матеріалу з курсу;
- Оцінка «задовільно» відповідає 3 балам за усні відповіді на практичних заняттях і ставиться за базові знання теоретичного й практичного матеріалу з курсу;
- Оцінка «незадовільно» відповідає 0-2 балам і ставиться у випадку невиконання практичних завдань та незнання теоретичного матеріалу з курсу.

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

V. Перелік тем, які виносяться на залік

1. Der empirische Gehalt von „Frame“.
2. Modelle der Wissensrepräsentation.
3. Die Netzwerkrepräsentation.
4. Die Mengenrepräsentation.
5. Die Schemaorientierte Repräsentation.
6. Der Script-Ansatz von R. Schank und R. Abelson.
7. Der Frame-Ansatz von M. Minsky und T. Winograd.
8. Frames und Textverständlichkeit.
9. Inferenzprozesse im Textverstehen (Ergänzungen von Informationen, Integration von Informationen, kognitive Transformationen).
10. Modellierung der relevanten Wissensrahmen.
11. Überlappung der Wissensrahmen.
12. Repräsentation und Wirkung von Kontextwissen.

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Дискурс іноземномовної комунікації : колективна монографія / за ред. К. Я. Кусько. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2002. 495 с.
3. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: типы фреймов. Вісник Черкаського університету. Серія: «Філологічні науки» / гол. ред. І. І. Кукурудза. Черкаси : ЧДУ, 1999. Вип. 11. С. 12–25.
4. Козак С. В. "Людина і природа" у літературно-художньому дискурсі: досвід фреймового аналізу (на матеріалі романів Е. Штрітматтера і Т. Гарді) : автореф. дис ... канд. філол. наук : 10.02.04 Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. 2007. 20 с.
5. Кусько К. Я. Фрейми в концептосфері політичного дискурсу. *Вербальні та невербальні особливості дискурсу різножанрової* : зб. наук. пр. Львів, 2006. С. 3–20.
6. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. Київ : Видавництво Українського фітосоціологічного центру, 1999. 148 с.
7. Charniak E. Organization and Inference in a Frame-Like System of Common Sense Knowledge. Castagnola : ISCS, 1975.
8. Cruse D. A. Cognitive Linguistics and Word Meaning: Taylor on Linguistic Categorization. *Journal of Linguistics*. 1992. № 28. P. 165–183.
9. Dijk T. A., van. Semantic Macrostructures and Knowledge Frames in Discourse Comprehension. *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. L : Sage, 1998. 384 p.
10. Engelkamp J., Pechmann T. Kritische Anmerkungen zum Begriff der mentalen Repräsentation. Sprache und Kognition. *Sprache und Kognition*. 1988. № 7. S. 1–10.
11. Lakoff G. Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind. Chicago: University of Chicago Press, 1987. 624 p.
12. Nerlich B., Clarke D. Semantic fields and frames: Historical exploration of the interface between language, action, and cognition. *Journal of Pragmatics*. № 2. 2000. P. 125–150.
13. Post M. Scenes- and Frames Semantics as a Neo-Lexical Field Theory. *Understanding the Lexicon: Meaning, Sense and World Knowledge in Lexical Semantics*. Tübingen : Niemeyer, 1982. 253 p.
14. Fillmore Ch. J. Frames and the Semantics of Understanding. *Quaderni di Semantica*. 1985. VI, № 2. P. 222–254.
15. Fillmore Ch. J. "U"-Semantics, Second Round. *Quaderni di Semantica*. 1986. VII. P. 49–58.
16. Metzger D. Frame Representations and Lexical Semantics. *Words, Worlds, and Contexts*. Berlin, 1981. P. 320–342.
17. Minsky M. A Framework for Representing Knowledge. *Mind Design*. Cambridge, 1981. P. 95–128.
18. Putnam H. The Meaning of Meaning. *Minnesota Studies in the Philosophy of Science*. 1975. Vol. VII. P. 131–193.
19. Raskin V. Once Again on Scripts. *Quaderni di Semantica VII*. 1986. No 1. P. 101–106.
20. Schank R. C., Abelson R. P. Scripts, Plans, Goals, and Understanding. Hillsdale, 1977. 266 p.